

כילד השתתף במיצעד הזוועה מרמלה ★ הוא נעצר על ידי המצרים והסורים ★ הוא התחתן עם יפהפיה שהפכה לראש המיפקדה ★ בנו ניספה באסון הוא ניהל את הפיגועים ופעל מאחורי הקלעים לפיתרון מדיני

אבנו-גי'יהאד

מהם היה מעט לחם, גבינה וגם פיג'אמה חרשה, שהתגאיתי בה מאוד. כשהיהודים אמרו לנו שאיננו יכיר לים לקחת את התיקים שלנו איתנו, ניסיתי לקחת את הלחם, הגבינה והפיג'אמה החרשה. בקול התמים של ילד קטן דיברתי עם אחד הנהגים. אמרתי לו בעברית: "אדון, ארון, אני רוצה לקחת קצת אוכל", והצבעתי על אחד התיקים שלנו. הוא אמר: "בסדר". כשהכנסתי את ידי לתיק, היו פתי אום צעקות בעברית. ברגע זה משכה אותי אמי אליה. היא ראתה שחיל יהודי מכון את הנשק אלי. הייתי נפגע, ואולי נהרג, אלמלא ראתה אמי מה שקורה. הכדור החטיא אותי ונכנס לרגל של אחד משכנינו. הוא חי כיום בעמאן.

...כאשר היינו במרחק של 15 קילור מטרים מרמאללה, עצרו היהודים את האוטובוסים ואמרו לנו לצאת ולעבור את שאר הדרך ברגל. הם הצביעו ואמרו: "רמאללה היא שם. אתם צריכים לעבור בין הגבעות והעמקים האלה." או התחלנו ללכת. נאלצנו לנוע לאט. כמה מהנשים היו זקנות מאוד ותולות, והן היו צריכות לעצור כל כמה דקות כדי לנשום ולנוח. כמה מהנשים,

אמרו שהם מסררים לנו אוטובוסים, שיקחו אותנו לרמאללה. במשך שלושה ימים היינו על הכביש. בלילה הם ירו מעל לראשינו. כיום השני, כשהאוסר בוסים עדיין לא הגיעו, הם ציוו על הזקנים ללכת ברגל לרמאללה. **נשארתי עם שלושה מאחיי — אחד היה עדיין תינוק — שלוש אחיותי, אמי, סבתו ודודה.**

האמהות מתו

בדור

ב יום השלישי הגיעו האוטובוסים. היו לנו כמה תיקים. באחד

יכול לשכוח מה קרה. הגג של הבית שלנו נפגע, ואנחנו ירדנו לקומת הקרקע. אז נפל פגז אחד ברחוב, ודלת ביתנו נהרסה עליידי ההתפוצצות. הי פגזים נפלו בכל חלקי רמלה, וראשי העיר אמר לכל האנשים לחפש מחסה במיסגרים ובכניסות.

היינו בחלק נוצרי של העיר, והלכנו לכנסייה הקתולית. בדרך נהרגו כמה משכנינו עליידי הפגזים. היינו בכנסייה במשך יומיים, עד שהיהודים נכנסו לעיר. גברים, נשים וילדים ישנו זה לצד זה. לא יכולנו לשים רגל בין השוכבים. היינו צריכים לשים את רגלינו על גופם של אחרים. כשבאו היהודים, עליתי לקומה החד מישית. הסתכלתי מבעד לתריסים וראיתי כמו עיני כיצד חיילים יהודיים יורים והורגים כמה נשים וילדים שהיו עדיין ברחוב. אינני יכול לשכוח. אחר כך ראיתי איך החיילים היהודיים כנסים לבתים שלנו, בועטים בוללות, פוצצים אותן ויורים. לפעמים הם משכו אנשים אל תוך הרחוב והרגו אותם.

בכנסייה בכו האנשים. הם אמרו "ירי יאסין! דיר יאסין!" הם היו בטוחים שישחטו אותם. הכומר הכין רגל לבן, וכאשר החיי לים היהודיים נכנסו לרחוב שבו שכנה הכנסייה הוא יצא לפגוש אותם. הכומר והחיילים נכנסו לכנסייה. הם אמרו לכל האנשים: "הרימו הידיים" כולם הרימו ידיים. אז התחילו היהודים להפריד בינינו. הם אמרו לכל הצעירים והגברים, מגיל 14 עד 45, לעמוד בצד. הם לקחו אותם לבתי הסוהר ולמתנות מעצר.

נשארו רק אנחנו, הילדים, הנשים והזקנים. חזרנו לבתים. ...כעבור יומיים הודיעו היהודים כרמקולים שעלינו לצאת מבתינו ול- התכנס במקומות מסוימים בכביש. הם

ייכתבו עליו שירים. כאשר תקום המדינה הפלסטינית, ייקראו על שמו רחובות, כיכרות, מוסדות. עד אז תפיה פרשת הריגתו רוח חדשה באינתי פאדה, ותלהיב את רימיון הדור הפלסטיני הצעיר. **אין ספק שהריגתו היתה טעות חמורה.**

טראומה ברמלה

ח ליל איבראהים זיור נולד ברמלה ב-10 באוקטובר 1935, כבנו של חנווני קטן. כמו רוב מנהיגי אש"ף, הוא לא בא מן האצולה העשירה של עמאן. הוא בא מדלת העם.

המאורע שעיזב את כל חייו — כמו את חייהם של כמעט כל ראשי אש"ף ופעיליו — היה הטראומה הגדולה של הגירוש. במיקרהו של זיור, היתה זאת טראומה אכזרית במיוחד.

זה היה בקיץ 1948, זמן-מה לפני יום הולדתו ה-13.

ובך תיאר את המאורע בעצי מוז:

...באחד הלילות הקיפו היהודים את רמלה ולור. הם היו מסוגלים לעשות זאת, מפני שהירדנים נסוגו בלי קרב. היינו מוקפים, ולברנו. אנשינו לא יכלו להילחם. לא היה להם כמה להילחם. ראשהיעיר ומיש' לחת מטעם העירייה ביקרו אצל המפקדים היהודיים. ראשהיעיר אמר להם: "בסדר, אתם יכולים להיכנס לעיר, אך אסור לכם לפגוע באנשים או לקחת שבויים, ואתם צריכים להרשות לאנשים להישאר בבתיהם ולחיות חיים נורמליים."

היהודים אמרו: "לא. הם רצו שנע' וזב את בתינו, שנעזוב את ארצנו. כשהחלטנו שלא נעזוב, פתחו היהודים רים באש ותחמים על רמלה ולור. אינני

מ' שהו מוזר קרה לאברג'יהאד, למחרת הריגתו.

לפתע גילו כליהתיקשות ביש' ראל שהוא היה מנהיג גדול, כאריזמטי, מצניעילכת, שאין לו תחליף, ושמותו היה אבידה עצומה לעניין הפלסטיני. דובר על אישיותו הנעימה, על אשתו המרשימה, על כושרהאירגון המופלג שלו, על יכולתהעבודה שלו, על ריעור תיו המתונות והמציאותיות, על מעמדו המרכזי במחנה הפלסטיני, כמנהיג מס' 2 — ובעצם כמנהיג מס' 1, ליד וגם מעל ליאסר ערפאת.

התמונה הכללית היתה של מנהיג הראוי להערצה, האיש שניהל את ההתקוממות בשטחים הכבושים, האהוב על כל בני-עמו.

כל זה בא, כנראה, להסביר מודע הריגתו של אברג'יהאד היתה מעשה נדון, שאחריו לא היה אש"ף עוד מה שהיה. כמו בלעם, יצאו הפרשנים לקלל ונמצאו מברכים.

למעשה לא היה חליל אליוזיר, המכונה אברג'יהאד, שונה מחבריו בצמרת אש"ף. להיפך, הוא היה רומה מאוד לשאר חברי הקבוצה, המנהלת מזה שנות-דור את התנועה הלאומית הפלסטינית. מבחינת הביוגרפיה האישית שלו, השקפתו ופעילותו היה אופייני לקבוצה כולה. דווקא לכן יש עניין בתיאור האיש — כי הדבר עשוי לעזור להבנת התנועה כולה.

חליל אליוזיר גילם באישיותו את פת"ח, את אש"ף ואת התנועה הלאומית הפלסטינית כולה. התפתחות ריעותיו היתה כשל התנועה כולה. מותו בידי אנשי-קומנדו, שביצעו פעור לה נועזת כדי לשים קץ לחייו, היה גם הוא מתאים לאישיותו.

אברג'יהאד נכנס עם מותו לפאני- תיאון הפלסטיני. כמו עבר-אליקארד חוסייני, ייכנס לתודעת העם הפלסטיני כגיבור לאומי, וישמש נושא לאגדה.

אברג'יהאד ובתו בכיור (1980) הנמס דרך על המוקש